

Long Lasting Love

פרשת קדושים תשפ"ב

1

Vayk'ra - ch. 19

¹⁶ You shall not be a gossipmonger among your people, you shall not stand aside while your fellow's blood is shed — I am HASHEM. ¹⁷ You shall not hate your brother in your heart; you shall reprove your fellow and do not bear a sin because of him. ¹⁸ You shall not take revenge and you shall not bear a grudge against the members of your people; you shall love your fellow as yourself — I am HASHEM.

26

☞ Love your fellow.

☞ ואהבת לרעך כמוך — You shall love your fellow as yourself. R' Akiva said that this is the fundamental rule of the Torah (Rashi; Sifra). Hillel paraphrased the commandment, saying, "What is hateful to you, do not do to others" (Shabbos 31a).

4

152

THROUGH THE PRISM OF TORAH

The phrase in this parashah, ואהבת לרעך כמוך — "Love your fellowman as yourself," is understood by everyone, but its connection with the end of the verse, אני ה' — "I am God" is not so clear.

In Tractate *Shabbos* (31a), our Sages record the well-known story of a non-Jew who considered becoming a proselyte and approached Hillel with a request to learn the entire Torah whilst standing one concise and fundamental principle upon which the whole Torah is based.

Hillel responded by quoting the afore-mentioned verse as if this injunction encapsulates all Jewish teaching. In truth, however, it only relates to our relationships בין אדם לחבירו and does not take into account our duties towards Hashem, which are surely of equal importance! On the surface, therefore, Hillel's advice to the non-Jew seems to have ignored a pivotal section of Jewish practice.

➔ The Kli Yakar suggests that the words אני ה' at the end of

this verse were added specifically with this in mind. They embody the principle of belief in הקדוש ברוך הוא, and it is this faith that propels us to fulfil our obligation למקום. By quoting this verse Hillel was in fact alluding, in a succinct manner, to the two basic pillars of *Yiddishkeit* — helping others and respect for Hashem's wishes.

In the field of education, with children and pupils, it is very important to lay equal stress on both sectors. In the inner sanctum of the Temple, there were two cherubic figures facing each other, but with their wings inclined upwards towards Heaven. These images reflected our dual mission in life — to face each other and offer help wherever it is required, and, likewise, to direct our attention heavenwards and honour His Divine commands.

2a Artscroll Chumash

Ramban explains that it is impossible for all but the saintliest people to feel literally the same love for others that they feel for themselves. The Torah does not demand that; in fact, if someone is in danger, his life comes before that of someone else. Rather, God demands that we want others to have the same degree of success and prosperity that we want for ourselves and that we treat others with the utmost respect and consideration. It is human nature to say that we wish others well, but we want less for them than for ourselves. The Torah says no. A Jew can and should condition himself to want others to have the fullest degree of success he wants for himself.

• R' Avraham Yehoshua Heschel of Kopitchintz used to say that the commandment to love your fellows does not mean to love saintly and righteous people — it is impossible *not* to love such people. God commands us to love even people whom it is *hard* to love.

3

צו

עבודה

פרשת קדושים

עבודת

ו י א ו

ואהבת לרעך כמוך אני ה'. המפרשים (אוי"ם ה"ק ועוד) צילאו כל אחד { לפי דרכו, למה נאמר 'אני ה' אחר מלפני ואהבת לרעך כמוך.

ארשת שפתינו

5 נח ו א צפ"ה

קדושים

תהיו כי קדוש אני ה' אלקיכם" (ויקרא יט.ב). הרבה מצוות נלמדות בפרשתינו, ברובן מצוות שבין אדם לחבירו. מעט כולן מסתיימות כמו הפסוק הראשון "אני ה' אלקיכם" או "אני ה'". וכך מוצאים פעמים רבות בפרשה. ויש לתמוה, מה ענין יש בזה לשוב ולחזור בכל צורה ומצוה באותה לשון וכמעט באותו נוסח "אני ה'".

בספר תורת המקרא ביאר זאת באר היטב. דהנה בספר שמות בפרשת וארא הפסוק (ו.ב) "וידבר אלקים אל משה ויאמר אליו אני ה'... לכן אמור לבני ראל אני ה' וגו'". ופרשיי שם: "נאמן לשלם שכר טוב למתהלכים לפני, ולא נבם שלחתיך כי אם לקיים דברי שדברתי לאבות הראשונים. ובלשון הזה מצינו הוא נדרש בכמה מקומות אני ה' נאמן להפרע. כשהוא אומר אצל עונש כגון ללל את שם אלקיך אני ה'" (ויקרא יט.יב) וכשהוא אומר אצל קיום מצוות כגון ומרתם מצוותי ועשיתם אותם אני ה'" (ויקרא כב.לא) — נאמן ליתן שכר".

נמצינו למדים מדברי רש"י שכל מצוה או אוהרה שכתוב עליה בתורה "אני ה' או הבטחה מפי הקב"ה לשלם שכר על המצוה ועונש על העבירה מיד, ולא שהותם לעולם הבא, ונאמן הוא הקב"ה לשלם שכר על המצוה או עונש על ביורה.

ואמנם בכל המצוות אפילו אלו שמתן שכרן בצידן, סובר רבי יעקב "שכר זה בהאי עלמא ליכא" וכמו שמצינו בגמרא קידושין (לט.ב) "אין לך כל מצוה זוה שכתובה בתורה שמתן שכרה בצידה שאין תחיית המתים תלויה בה ... א' למען ייטב לך (דברים ה.טו) — לעולם שכולו טוב, ולמען יאריכוך ימין" (ט) — לעולם שכולו ארוך". ואפילו חכמים שהולקים שם על ר' יעקב וסוברים למען יאריכוך ימין ולמען יטב לך" מכוח לעולם הזה, הרי בשאר מצוות הירות שאין מתן שכרן בצידן, השכר והעונש שלהם יכול להתאחר ולבוא לם הבא. מה שאין כן מצוות ואזהרות שכתוב בהן "אני ה'" שכרן ועונשן הם לם הזה בין לרבנן ובין לר' יעקב. כך יש ללמוד מפרשיי שהבאנו לעיל.

והנה הרמב"ם בפירושו המשניות שלו למסכת פאה (פ"א מ"א) מבדיל ומחלק בין המצוות שבין אדם למקום לבין המצוות שבין אדם לחבירו, וכותב שם: "וענין מה שאמר אוכל פירותיהן והקין קיימת לו, מה שאומר לו, כי המצוות כולן נחלקין בתחילה על שני חלקים. החלק האחד במצוות המיוחדות לאדם בנפשו, במה שיש בינו ובין הקב"ה כגון ציצית ותפילין ושבת ועכו"ם, והחלק השני במצוות התלויות בתועלת בני אדם קצתם עם קצתם, כגון אזהרה על הגניבה והאונאה והאיבה והנטירה, וכגון הציווי באהבת איש את חבירו, ושלא יסית אדם לחזיק את חבירו, ואל יעמוד על דם רעהו, וכבוד אבות והחכמים שהם אבות. הכל כשיעשה האדם המצוות המיוחדות לנפשו, מה שיש בינו ובין בוראו, תחשב לו לצדקה ויגמלוהו הקב"ה עליה לעולם הבא, כמו שנבאר בפרק 'חלק'. וכשיעשה האדם המצוות התלויות בתועלת בני אדם זה עם זה, כמו כן תחשב לו לצדקה בעולם הבא, לפי שעשה המצוות, וימצא טובה בעולם הזה בעבור שנהג מנהג הטוב בין בני אדם. כי כשינהג מנהג הזה ינהגו אחרים כמנהגו, יקבל כמו כן שכר מהענין ההוא. וכל המצוות שבין אדם לחבירו נכנסות בגמילות חסד. ושם לבן עליהם כי כן תמצאם, שהרי הלל הזקן כשאמר לו הנכרי למדני תורה על רגל אחת, אמר לו: 'דעלך ביש לחברך לא תעבידי' (שבת לא,א). וכשתחקור על הענין הזה, תמצא תלמוד תורה שקול כנגד הכל, כי בת"ת יזכה האדם לכל זה כמו שבארנו בתחילת דברינו שהתלמוד מביא לידי מעשה" - עכ"ל הרמב"ם.

נמצינו למדים מדבריו, כי כל המצוות שבין אדם לחבירו, שכר פירותיהן משתלם בעולם הזה, ולא נדחה לעולם הבא. והשכר הוא בכך שאיכות החיים משתפרת, ונעים לחיות ולהיות בחברת אחרים, כאשר בני אדם שומרים ומקפידים על המצוות שבין אדם לחבירו, וזהו מה שאוכלין פירותיהן בעולם הזה. משא"כ המצוות והאזהרות שבין אדם למקום, אין הן משפיעות על שיפור איכות החיים

רק במה שנוגע לשיפור היחס שבין אדם למקום, ובאלה גם הקרן וגם הפירות נועדו לקבלם בעולם הבא.

ולכן כל המצוות והאזהרות שבין אדם לחבירו שאוכלין פירותיהן בעולם הזה, מן הראוי להסמיך אליהן את ההבטחה "אני ה'", באשר שכרן ועונשן הוא באופן טבעי בעולם הזה. מה שאין כן המצוות והאזהרות שבין אדם למקום, באופן טבעי אין שכרן ועונשן בעולם הזה פרט לאלו שהתורה עצמה קובעת שכר ועונש בעולם הזה כמו ע"ז שנאמר (דברים יא, יג"ו) "והיה אם שמעו.. השמרו לכם פן יפתה לבבכם וסרתם ועברתם אלהים אחרים והשתחיתם להם. וחרה אף ה' בכם ועצר את השמים ולא יהיה מטר" וגו'.

חכמת קדושים המצפון קיפ

כרם דבר גדול השמיענו חז"ל בזה, מרגלא בפומיהו דאינשי שהתורה נחלקת לשני חלקים, בין אדם למקום ובין אדם לחבירו, אבל באמת אין יסוד לזה, כי מהו בין אדם למקום? היסוד הוא האמונה! ומהי האמונה? שנתחבר לאדם שהשם הוא האלהים, הוא היוצר הוא הבורא, וכל העולם נבראים מהו! הבורא הוא הכל! והנברא הוא האפס ממש! וכשם שהיה אין ואפס קודם יצירתו, כן לא ניתוסף עליו מאומה אחרי יצירתו, מה שקיים הוא רק רצון הבורא יתב' שיתקיים יצור זה לזמן מוגבל!

רצב טיב פרשת קדושים התורה

אפשר לפרש עוד, במה שנאמר בסיום הפסוק: "אני ה'". דהנה נמצא לפעמים, שקשה לאדם לאהוב את חבירו, מפני שחבירו ניתן ככישורנות טובים משלו, והוא איש מצליח הרבה יותר ממנו, ולכך מקנא בו ביותר, ואיך האדם יכול לאהוב לחבירו במצב כזה.

על זה אמרה התורה, כי עליך לאהוב אותו ואין לך להתכונן במה שיש לו שהרי 'אני ה'', ואני יצרתי את הכל, וגם עשיתי שהוא יהיה כך ואתה תהיה כך, ולכך צריך אתה לאהוב את חברך כאשר נצטווית מאת הבורא ית"ש.

"The three loves - of God, Torah and Israel - are all one," writes R. Zadok HaCohen, "since it is known that without any one of them the others are insufficient. Love of God is the root. For love of Israel without love of God is the love of company and fellowship, and this was also possessed by the generation dispersed at Babel (who had banded together in an effort to form a God-less society based on human fellowship alone). I have heard that for this reason Boaz instituted the greeting of one's fellows with God's name, for he loved companionship and fellowship, but was afraid that it might be just love of company and society without God. Therefore he began his encounters with greeting in the name of God, that is to say, he wanted fellowship, to contribute to the honour of Heaven. Likewise, love of Torah without God is but the love of wisdom, and this was possessed by the generation of the Deluge, who had a great love for Torah and wisdom, and in this respect, the Zohar⁶ says, the gift of the

Torah to mankind would have befitted them (but for the fact that they loved wisdom alone without God)."

ש"ס שיעורי חומש (1) 5

למה, "זה כלל גדול בתורה" יש בתורה כל כך הרבה מצוות, על שום מצוה לא אומרים שזה כלל גדול בתורה, רק אהבת הבריות. למה?

מוכרחים להבין שהיסוד של כל התורה כולה זה אהבה. יש גמי' מנחות (נג, א) "בא ידיד בן ידיד ויבנה ידיד בחלקו של ידיד ויתכפרו בו ידידים; יבא ידיד - זה שלמה המלך דכתיב 'ישלח ביד נתן הנביא ויקרא שמו ירידיה בעבור ה', בן ידיד - זה אברהם דכתיב 'מה לידידי בביתי', ויבנה ידיד - זה בית המקדש דכתיב 'מה ידירות משכנותיך', לידיד - זה הקדוש ברוך הוא דכתיב 'אשירה נא לידידי, בחלקי של ידיד - זה בנימין שנאמר 'לבנימין אמר ידיד ה' ישכון לבטח עליו, ויתכפרו בו ידידים - אלו ישראל דכתיב 'נתתי את ידירות נפשי בכף אויביה'".

אומרים כן חז"ל שהכל - הבית המקדש, וכל היחס של הכלל ישראל עמו הבורא-עולם, והבורא-עולם עם כלל ישראל - הכל יחס של ידירות ואהבה. "בעזרת אנן אומרים" נתנו ידידים ומירות שירות ותשבחות ברכות והודאות" "יודידי העברת". כל היחס של הבורא-עולם עם כלל ישראל, ותורה ובית המקדש, זה יחס של ידירות ואהבה, וזה מתחיל כאן בקריעת ים סוף, "יודידי העברת". ממילא אהבת בין יהודים, זה "כלל גדול בתורה". תורה היא כולה תורה של אהבה.

אנו אומרים "והיה אם שמוע תשמעון אל מצוותי אשר אנכי מצוה אתכם היובק זאת אומרת לשמוע אל המצוות, באידיש אומרים "דערהרען", לא רק לשמור מצוות אלא צריך לשמוע את התוכן של המצוות. ומה התוכן של המצוות? - אהבה "לאהבה את ה' אלתיכם ולעבדו בכל לבבכם". ממילא, אהבת הבריות זה הכלל של כל התורה כולה, כל התורה כולה היא תורה של אהבה.

ממילא תבינו שהבית השני נחרב מפני שהייתה בו שנאת חינם. אומרת הגני' ביזמא (ט, ב), מקדש ראשון נחרב שהיה בו עבודה זרה גילוי עריות ושפיכות דמים "אבל מקדש שני שהיו עוסקים בתורה ומצוות וגמילות חסדים, מפני מה חרב? מפני שהייתה בו שנאת חינם". כמה שנאת חינם הייתה כבר שם, הלא היו עוסקים בתורה ומצוות וגם גמילות חסדים? איזה שנאת חינם הייתה שם? לפי המדרגה של הכדור ישראל ובית המקדש, ובפרט הבית השני העומד על אהבה, הייתה שנאת חינם שגרה לחורבן הבית, אפילו דור שעסקו בתורה ומצוות ובגמילות חסדים... אולי היו עב חסידים ומתנגדים. אולי היה שם "מזרחי" עם אגודתניקט שלא היה כל כך שייך ביניהם. לא יודע מה היה שם... על זה נחרב בית המקדש, על שנאת חינם נחרב בית המקדש, כי לא שייך שנאה אצל בית המקדש.

רבינו חיים ויטאל זצוק"ל גילה סוד נפלא בפסוק זה ועד היכן בא תיקון מצוה זו של ואהבת לרעך כמוך.

אהב"ה בגימטריא י"ג, והנה כאשר אוהבים שני יהודים זה את זה בלתי שום פירוד כלל, רק יש חיבור ואהבה ביניהם, הרי שב' פעמים י"ג עולה למנין כ"ו כמנין השם הגדול.

זהו פירוש הפסוק, ואהבת לרעך כמוך אני ה', כי אם שניהם אוהבים זה את זה, על ידי שאוהב את חברו כגופו, אזי נעשה השם שלם.

שב משחת בשם כל ישראל שמו

וגדולה מעלת האחדות שכלל ישראל דבקים איש באחיו שעל ידי זה הם גורמים השראת השכינה בעולם, וכמו שהיה בהב"ק. רבי נפתלי מראפשיץ זצ"ל אומר שבשפה המדוברת אצלנו מכונה היהודי בשם 'איד' הנגזר מאות יו"ד, ונהגו המדפיסים שבמקום שם ה' הם כותבים שני יודי"ן, וזה מרמז שכאשר שנים מבני ישראל עומדים איש ליד אחיו וכל אחד משהו עצמו לרעהו ואינו מתגאה עליו הריהם נקורמים שתשרה שכינה ביניהם ונעשה שם ה', וזה מרמז בלשון הפסוק ואהבת לרעך כמוך שעל ידי שתרגיש שתברוך כמוך אזי על ידי כך יהיה אני ה', אבל כשהם מעמידים עצמם אחד מעל השני אזי הם יוצרים נקודת שו"א שמסמנים אותה בשתי נקודות זו על גבי זו, לרמז שהם גורמים סילוק השכינה מישראל וכנרמז בלשון הכתוב בעשרת הדברות (שמות כו) לא תשא את שם ה' אלוקיך לשוא שהציווי בזה שלא לגרום להעמיד שו"א במקום יודי"ן, אלא לראות להרכות האהבה והאחוה בין איש לרעהו ולהביא השראת השכינה בישראל.

ל גדול בתורה מראש צורים - ר"ס 261

וליס להתאמץ בכל יכולתו כדי להיטיב עמו, וההטבה כבר תעקור כל מץ של הקפדה...

לם האלוקים המשותף

כאמור, על מצות אהבת הרע אמר רבי עקיבא את אימרתו המפורסמת וזה כלל גדול בתורה.

לדברי בעל "החינוך" (מצוה רמג) משמעות הדברים היא שזהו כלל הכולל בזה מצוות בתחום שבין אדם לחברו:

כלומר: שהרבה מצוות שבתורה תלוים בכך. שהאוהב חברו כנפשו לא יגנוב ממנו ולא ינאף את אשתו ולא יונהו בממון ולא ישיג גבולו ולא יזיק לו בשום צד.

אולם מדברי חז"ל מתבאר שכלל זה מקיף לא רק את התחום שבין אדם לרעהו, אלא גם את זה שבין אדם למקום.

ידוע למדי המעשה שסופר בגמרא (שבת לא, א):

מעשה בעכו"ם אחד שבא לפני שמואי, אמר לו: גיירני על מנת שתלמדני כל התורה כולה כשאני עומד על רגל אחת. דחפו כאמת הבנין שבידי. בא לפני הלל, גייריה, אמר לו: דעלך סני, לחפריך לא תעביד, זו היא כל התורה כולה, ואיך, פירושה היא - זיל גמור.

מדברים אלו של הלל משתמע שההתנהגות הנאותה כלפי הזולת מהווה מפתח לכל חלקי התורה, כולל המצוות שבין אדם לקונו. הכיצד? התשובה נעוצה בסיומו של הפסוק המורה על חיוב אהבת הרע. הן כה אמרה התורה: ואהבת לרעך כמוך, אני ה'.

סיום זה של הפסוק (שלא הכל מודעים לו) הוא המסביר את המצוה, והוא גם המעביר אותה מכלל סיסמא נדושה לפסים מעשיים, המסוגלים לחולל גדולות ונצורות במערכות היחסים שבין הבריות.

במסגרת היחסים האנושיים הרגילים הסימא "ואהבת לרעך כמוך" כמעט הופכת להיות שקר מוסכם. וכי מהיכי ייתי שאהב את חברו? את עצמו אדם אוהב, שהרי הוא הינו זה, וישנן מספיק סיבות טובות שהאנוכיות שבקרבו תגאה. אבל מדוע יאהב את הזולת? האדם הממוצע, הלוקה באנוכיות יתירה, גם אם יאמץ לעצמו את הפסוק "ואהבת לרעך כמוך", לא יוכל לבצעו למעשה (והרי ידענו כמה מרובות סיסמאות האחוה שנותרו על גבי הנייר, או נשארו כדגלים שדופים). רק ההצמדה לסיומו של

הפסוק "אני ה'", היא המקנה לו את תוקפו המעשי המחייב וגם את האפשרות לקיומו.

משמעות ציווי זה היא שעל האדם לשנות את תפיסת עולמו. במקום שבמרכז תודעתו יעמדו הוא ואנוכיותו על מרכיביה השונים, יציב במרכז תודעתו את הקב"ה ותורתו. האהבה לרע אינה משום שהלה מוצא חן, גם לא בשל חישובים שונים של כדאיות. אהבה זו, נובעת מתוך ההכרה שגם הלה נברא בצלם האלוקים, ולפיכך הוא זכאי לכל האהבה, צלם האלוקים המשותף הוא המחייב וגם המאפשר את קירבת הדעת שבין הבריות.

כך כתב מהר"ל מפראג (נתיבות עולם, נתיב אהבת הרע, א):

ראוי לאהוב את חברו מפני שנברא חברו בדמותו ובעלמו, ומפני שיש להם דמות וצלם אחד, הרי בצד זה חברו והוא עצמו דבר אחד, כאשר יש להם צלם אחד לגמרי... ולכך הוא אוהב את חברו כמותו, שנברא בצלם אלוקים, וצלם אחד להם.

המכנה המשותף שבין כולם, שכולם נבראו בצלם האלוקים, רב על המפריד בין הבריות, והוא הגורם המרכזי לאהבת אמת שאמורה לשרור ביניהם.

17

סניף מאהבת הבורא

זאת ועוד, כיון שאהבת הרעיעים שעליה צוותה התורה מבוססת על ההכרה בצלם האלוקים הטבוע באדם, נמצא שאהבה זו הינה סניף מאהבת הבורא.

דמות מופת בגלריית מאורי ישראל שפיארו את האומה במאות השנים האחרונות היה הצדיק ר' יצחק מוורקא. מעשי חסדו ורגשות אהבת ישראל שקרנו ממנו היו לשם דבר כבר בדורו, וזכרו נשאר חרוט בתודעת העם כסמל של אוהב ישראל באמת. גדולי ישראל העלו על נס את תרומות מיוחדתיו, ומהם לקחו מוסר השכל עד היכן מסוגל אדם להגיע באהבתו לבריות.

מאלפת ההגדרה שנשמעה מפי בנו ממלא מקומו, האדמו"ר ר' מנחם מנדל זצ"ל על האב הגדול: אבא עמל כל ימיו על פסוק אחד: "ואהבת את ה' אלוקיך בכל לבבך"... לאמור, מי שאוהב את הקב"ה, אינו יכול שלא לבטא את אהבתו גם לבנו של מקום. אהבת ישראל הינה תוצאה הכרחית מאהבת הבורא.

בכך הוא יישם, הלכה למעשה, את האמור בשל"ה הקדוש (שער האותיות, אות ב, בהנ"ה):

בא וראך מי אהבת רעך משתלב עם אהבת הקב"ה. כי גדול חיוב אהבת הרע הוא לכבוד אהבת הקב"ה, דהיינו שיכור שהוא עשוי בצלם ובדמות עליון, וחלק הנשמה שבו היא חלק אילנה ממעל, ועל כן נקראים אנתנו "כנסת ישראל", כי כולנו מכוונסים ומתייחדים בכבוד אחדותו יתברך.

Atavat Peim - R. Heller
Gottlieb

לפניו הביע עיקרון זה תלמידו הגדול של האר"י הקדוש, רבי חיים
יטאל, שכתב בספרו "שערי קדושה" (חלק ב, שער ד):

אמרו רבותינו ז"ל (אבות פרק ד) שנאת הבריות מוציאה את האדם מן העולם,
והנה שונא כביכול להקב"ה על שברא אותו, והנה כולנו בניו לה' אלוקינו...
כל הנשמות נאחזות בשם יתברך, וצורך גבוה מהם, אשר בהם יתפאר, ואין
תשנאוהו!?

ההכרה בצלם האלוקים שבאנוש היא המחייבת את האהבה כלפי
הזולת. מאידך, האדם הממלא חובותיו כלפי הריע, יוכל מתוך כך להגיע
למילוי חובותיו כלפי הבורא. הוא שאמר הלל לאותו נכרי שבא
להתגייר, שאם יסלק מעצמו את חיידקי האנוכיות, יתעלה מכך לקיום כל
התורה כולה, באשר אהבת הנברא בצלם מוליכה ישירות לאהבת הבורא.
סקרנו בדברינו כמה קוים ראשיים ממה שנאמר במקורות אודות קוים
הכלל הגדול שבתורה "ואהבת לרעך כמוך". זהו מקצת מן הנאמר בענין
ידול זה על רגל אחת, ואידך פירושה - זיל גמור.

Every human face bears the imprint
of Hashem's will and wisdom. We are all in His "image." No two faces
are identical. Rambam tells us in *Hilchos Dei'os* that even identical
twins have subtle differences that make each one unique. What this
means, Reb Nachman tells us in *Likkutei Maharar*, is that each of us
displays a specific, and as yet unraveled, facet of the infinite One Who
created us all.

21

Each one of us has a specific point of spiritual
beauty within us that no one else possesses.

It is the *tzaddik* within us, and we have to discover it, treasure it, and
share it with others. Each person we encounter has a *tzaddik* within
him as well, a piece of reality and divinity that can change our lives if
we are willing to admit its light into our hearts and minds. A mean-
ingful conversation with an ordinary Jew can be like reading the most
* profound essay on knowing God, cleaving to Him, and serving Him.

19 לתת פרשת קדושים עליון רעה

בכתבי הגאון רבי יצחק קאץ זצ"ל ראש ביהמ"ד לתורת א"י בפ"ת נשתיירו
רשימות שרשם בבחרותו בעת ששהה לצד רבו הגדול הגה"צ רבי לייב חסמן
זצ"ל בהבראה בעיר רחובות, כך הוא כותב:

עיקר תכלית התורה ומידותיה ליישר את עקמומיות הלב ולתקן מידותיה
ועל ידי כך לדבוק בהקב"ה. כל מחיצה שמפרידה את האדם מהדבקות לבוראו
היא רק טמטום ליבו מרצונותיו העצמיים שאינו מפנה אפילו רגע בליבו
להרגיש שיש עניין ותכלית חוץ מרצונותיו הוא, והוא רק שקוע באהבת עצמו
ואין לו מושג שיש חוץ ממנו את זולתו.

בכדי להגיע לתכלית שלו ציוותה התורה "ואהבת לרעך כמוך", אותו לשון
של אהבת השם, ואהבת - בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאורך". שכן עיקר
תכלית האדם הוא לידבק בהש"ת וחוץ מזה אין שום חשיבות בבריאת האדם,
כדי להגיע לזה צריך להגיע למדרגה של "ואהבת לרעך כמוך" שיכיר וירגיש
שיש מי שהוא כמוהו ואין לו יתרון על חברו, כמוהו כן חברו, צלם אלוקים,
וכולם נחשבים חלק אחד מחלק אלוק ממעל.

אהבת עצמו גם היא צריכה להיות בבחינה של "ואהבת" שהוא אוהב
החלק האלוקי שנברא ואין הבדל בזה מאהבת עצמו לאהבת חברו. כמו שאין
מרגישים הבדל באהבת עצמו בין חלק הראש או היד ואל הכל הוא מקושר
באהבה שווה, למדרגה כזו צריך להגיע באהבה שבין אדם לחבירו שלא ירגיש
שום הבדל ואהבה כזו נקראת אהבת השכל כמאמר החכם: "אוהב האדם שכלו
שונאו כסילותו".

22 לב קדושים שלום רנא

דבר נוסף למדנו, שכאשר חוצץ האדם בינו לבין חברו חוצץ גם בינו
בין ה"אני ה'", ויסוד זה שמעתי מגיסי ר' דוד אויערבאך זצ"ל בשם
חזו"א שאמר, כי החלוקה של מצוות התורה לשניים, אחד בנ"א למקום,
ושני בנ"א לחברו, איננה חלוקה אמיתית כלל.

כי אין זה אלא סימן להבדיל בין סוגי המצוות, כל אחד להלכותיו
לו (כעין הציבי לך ציונים) אבל האמת היא שגם בנ"א לחברו בכלל
ל"א למקום, ומי שחוצץ בינו לבין חברו חוצץ ממילא בינו לבין הקב"ה!

23 שפתי חיים

"כמוך" - "בדמות אלוקים עשה את האדם"

רבי תנחומא מוסיף עוד יסוד ב"ואהבת לרעך כמוך", שצריך לאהוב
חברו כמו שכתוב בסוף הפסוק "בדמות אלוקים עשה את האדם",
דם נברא בצלם אלוקים, וכביאור המפרשים אין הכוונה על עצמותו

24 שאין לנו בו השגה כלל, אלא על מידותיו שבהם מנהיג את עולמו,
והטביע אותם באדם את חכמתו, חסידותו, צדקותו וכו', א"כ האדם הוא
כבואה המשקפת את מידותיו של הבורא, ומחובת מצות ואהבת לרעך
כמוך לראות בכל אדם את הצלם אלוקים שבו, שהוא נושא בתוכו את

מידותיו של השי"ת, וכל אחד יש בו איזה ניצוץ ממידותיו של הקב"ה.
לכן אל יחשוב אדם שאם אני נתכוויתי או שאיני מקפיד על כבודי
ממילא זה הוא הכמוך אצלי, שאיני חייב להעניק לחברו יותר מהמבט
שלו על עצמו, אלא צריך לראות בחברו "בדמות אלוקים עשה את
האדם", הוא צלם ודמות של הבורא שאסור לבזותו בכלל, וגם אם הוא
אינו מקפיד על כבודו ובזיונו, אין זה מגרע מאומה מה"כמוך" שהוא
צריך לתת לחברו, וע"י שיסתכל על חברו שהוא דמות וצלם אלוקים
(יבוא לכבוד אותו ולהעריך אותו. מו"ר אמר בשם רבי נפתלי אמסטרדם)
ז"ל מותר להסתכל על הזולת רק אם בהסתכלות זו אנו רואים בו ממבט
של צלם אלוקים, אז ההסתכלות תביא לנו תועלת לראות בו רק את
מעלותיו ולכבד אותו.

25 וכך נצטוו אדם ע"פ התורה והמצוה,
בכבר אמרו ז"ל (שערי קדושה להרח"ו ז"ל),
דבר נורא למאד אשר נוקב ויורד עד תהום
רבה, ששואלים לאדם בשעת הדין המלכת את
חבירו עליך בנחת רוח? והרי כל זה אפשר
להיות רק אם יודע האדם ברוחו ומרגיש
בנפשו, כי הוא וחבירו שניהם נבראו בצלם
אלהים! נמצא שמבחינה זאת של ואהבת
לרעך כמוך, מאי דעלך סגי לחברך לא תעביד,
יצאות מעלות נשגבות הנובעות מהמקור של
האמונה ותורה"ק.
(אור יהל)

רוח אליהו

26

ראשו של זה בעד זנבו של זה

בכך מסביר המשך חכמה את מאמר חז"ל במסכת שבת (ק"ט, ב):

לא חרבה ירושלים אלא בשביל שלא הוכיחו זה את זה, שנאמר (איכה א, ו) הני
שריה קאילים לא מצאו מרעה, מזה איל זה ראשו של זה בצד זנבו של זה, אף
ישאל שבאותו הדור כבשו פניהם בקרקע ולא הוכיחו זה את זה.

יש דברי מוסר ותוכחה שמשמיעים גדולי וחכמי ישראל, ויש תוכחה שמגיעה ממה שאחד מתפעל מחבירו.

לדוגמה, אם רואה את חבירו שמטופל בבנים ועניי ובכל זאת נזהר מגזול, הוא מתפעל ממנו ומוכיח את עצמו בקל וחומר. אם הלה למרות היותו 'נצרך' גדול, אין הצטרפויותיו מכריחים אותו לעזוב את דרכי היגיון, כל שכן אני שאיני בעל הצטרפות כמותו, על אחת כמה וכמה שהנני צריך להיות זהיר בענייני ממונות.

כמו כן אם חבירו בטבעו הינו אדם מחומם, ולמרות זאת, גם במצבים שקשה לו, ושומר את עיניו מהסתכלויות אסורות, הוא יכול ללמוד ממנו בקל וחומר, כמה הוא שאין לו טבע מחומם כמותו צריך להישמר מלהסתכל במה שאסור להסתכל.

זוהי תוכחה שאדם מקבל מחבירו השוה אליו, בהביטו על צד המעלה שלו. לכל אדם יש מעלות, ויש מה ללמוד ממנו.

אולם אז, בזמן החורבן, לא הוכיחו זה את זה' - כלומר לא נתפעלו אחד מחבירו, ולא קיבלו תוכחה זה מזה. מדוע? כי 'היו שריה כאילים'. מה אילים כשהולכים עדר יחד הולכים באופן שראשו של זה בצד וזנבו של זה, כך ישראל שבאותו הדור לא הסתכלו כל אחד על מעלת חבירו, אלא ראשו של זה בצד וזנבו של זה. כל אחד הסתכל רק על חסרונו שיש לחבירו, ממילא לא נתפעל ממנו להיטיב מעשיו, אלא להיפך.

לכן נחרב בית המקדש.

קיום הקדושה בקרב ישראל אפשרי רק על ידי הכלל כולו כאחד. ביחד יש בהם את כל המעלות, והם מוציאים ריח טוב, אבל זה דוקא כשכל אחד מסתכל במעלת חבירו,

מתפעל ממנו ונושא ק"ו בעצמו, וכתוצאה מכך מתעלה ומשתפר בעצמו. אז, למרות שלכל אחד באופן אישי יש חסרון, מכיון שהוא מסתכל על מעלת חבירו ולומד ממנו, וגם חבירו שיש לו חסרון אחר מסתכל על צד המעלה שלו ולומד ממנו, הינם שניהם עובדים לתקן את חסרונם ולומדים זה ממעלת זה, ממילא מעלים ביחד ריח טוב.

זוהי המעלה של 'כנסת ישראל'. הריח הטוב שכולם יחד מעלים.

אבל אם ראשו של זה בצד וזנבו של זה, שאינו מסתכל על מעלת חבירו, רק על צד חסרונו שלו, הרי אז לא רק שאינו לומד ממנו את צד הטוב, אלא אף מתחזק בצד חסרונו שיש לו עצמו, ממילא חסר את המעלה של 'כנסת ישראל'.

אהבת רייעים - קבלת תוכחה

נדמה שזהו גם כן ההסבר למה שאמרו חז"ל שבית המקדש נחרב בגלל שנאת חנם.

אילו היו אוהבים זה את זה, כמצוות התורה ואהבת לרעך 'כמוך', מצד ההכרה שלכל אחד מישראל יש צד מעלה מכח האבות, ויש לו קירבת בן למקום, היו מקבלים תוכחה זה מזה. כל אחד היה מתפעל ולומד ממעלת חבירו, ויחד היו נותנים ריח טוב.

אבל מכיון ששררה ביניהם שנאת חנם, הנה אדרבה, השוויון ביניהם גרמה להתעצמות השנאה, על דרך אמרום ז"ל אומן שונא בני אומנתו, ממילא היה ראשו של זה בצד וזנבו של זה. כל אחד חיפש חסרונות אצל השני להוכיח שאינו שוה לו, ממילא לא נתפעל ולא קיבל תוכחה מזולתו.

יוצא איפוא שדברי חז"ל עולים בקנה אחד.

מה שאמרו שבית המקדש חרב בעון שנאת חנם, ומה שאמרו שלא נחרב אלא בשביל שלא הוכיחו זה את זה, היינו הנך.

אילו היו מתאחדים באהבה ואחוה, היו לומדים ומקבלים תוכחה זה מזה, ואז, למרות חסרונותיהם האישיים, היו מעלים ביחד ריח טוב. אך מכיון שהיה פירוד ושנאה ביניהם, לא למדו זה ממעלתו של זה, ממילא נשאר כל אחד עם נגעי לבבו.

בדרך זה יוצא שמרבים עלול גם לצאת ההיפך. לא רק שלא יתנו ריח טוב, אלא שכל אחד יתחזק ויתעצם בחסרונו בראותו שגם חבירו יש לו חסרונות.

לפיכך חרבה ירושלים.

38 מרכיב - 6 צורך

הקנאה וצרות העין היא דבר שאוכל את ליבו של האדם, אהבת חנם היא להיות טוב עין, לשמוח בשמחת השני, דרך העולם הוא שכשהוא רואה את שכנו משפץ את הדירה הוא מיד שואל, מאיפה יש לו כסף? בטח הוא עשה עוולה פלונית, השיג את הכסף שלא ביושר, תילי תילים של דמיונות הוא מצרף לכך שכולם נובעים מאותו כוח שבנפש "צרות עין", זוהי בעצם שנאת חנם, ועל זה אמרה תורה ואהבת לרעך כמוך.

וכל אשר לרעך

הנה בעשרת הדברות ישנם כמנין כתר אותיות והרבה פירושים אמרו המפרשים. בטעם הדבר או תר"ג מצות ושבע מצוות דרבנן או תר"ג מצוות וז' מצוות בני נח, אך כמדומה שכתה השל"ה הקד' זהמחזור מכולם דז' אותיות האחרונות של עשרת הדברות הוא "אשר לרעך" כל התורה כולה מושתתת על יסוד זה "מה דסני לך לחברך לא תעביד זוהי כל התורה כולה" וזהו הסיוע והיסוד של עשרת הדברות "אשר לרעך".

30 278 Growth Through Torah R. Pliska

The Chasam Sofer commented: The commandment to love our fellow man is a concept that anyone can relate to with his own intellect. Nevertheless, the Torah tells us to love our fellow man because it is the Almighty's will. (Toras Moshe)

If your love of other people is based only on your own feelings, there could easily be a lack of consistency. One day you might feel positive towards someone and on the next day your feelings can change. But the Torah states that the Almighty commands us to love others. We need to develop positive attitudes towards others by focusing on their virtues whether it comes easily to us or whether it is difficult.

31 שפתי חיים

מצות ואהבת לרעך כמוך כיון שאני ה'

"ואהבת לרעך כמוך אני ה'" (ויקרא יח"ט), מצוה יסודית בקיום התורה שרבי עקיבא הגדיר מצוה זו ככלל גדול בתורה. אמנם לכאורה מדוע התורה מוסיפה לומר את הסיבה לקיום מצוה זו "אני ה'", הרי מצוה זו בדרך כלל מקיימים אותה מכח הבנת שכל האדם, שמהיושר המוסרי לאהוב את הזולת, מצוה שאפילו אומות העולם דוגלים בה, שלמען קיום הסדר התקין שכל אחד לא יפגע בשני ויבוא לידי אהבת השני, ויש אפילו אומות שהציבו מצוה זו בראש ססימתם - אהבת הזולת. אמנם התורה מצווה לקיים את המצוה לא מכח שהשכל והרגש מבינים שצריך לאהוב את הזולת, אלא כיון שאני ה'" חייב קיום המצוה

שכך רצון ה', ולא משום שהרגש של בין אדם לחברו מחייב אותו לקיים מצוה זו.

אך, באמת אם כי קיום המצוה ברובד הנמוך שלה הוא נובע מכח הבנת השכל והרגש של האדם, אך באמת שלימות המדרגה בקיום המצוה לאהוב את השני 'כמוך', זו כבר מדרגה שהאדם מקיים את המצוה רק

כיון שאני ה'", שכך נצטיינו מאת הבורא. חז"ל אמרו (שבת לא.) במעשה של הנכרי שבא לפני הלל וביקש ממנו שיגייר אותו כשהוא לומד את כל התורה על רגל אחת, אמר לו הלל "דעלך סני לחברך לא תעביד זו היא כל התורה כולה ואיך פירושה הוא זיל גמור", לכאורה מדוע אמר לו הלל את הכלל הגדול בתורה בצורה שלילית מה ששנאו עליך לא תעשה לחברך, ולא אמר לו כלשון הפסוק "ואהבת לרעך כמוך".

כיון שתחילה רצה ללמדו את גדר 'ואהבת לרעך כמוך' איך שמבינים זאת גם מתוך הכרת השכל, הבנה שאף שכל של גוי יכול להבין, שהשכל מבין שכך צריך להיות חוקי וסדרי החברה שמה שרע בשבילי אל תעשה זאת לחברך, ואח"כ כשיתגייר ילמד את המדרגה היותר גבוהה שיש בקיום מצוה זו בצורה חיובית 'ואהבת לרעך כמוך', לאהוב את השני 'כמוך' ממש זה כבר נשגב מעל הבנת השכל, קיום הציורי 'כמוך' פעמים רבות הוא מגיע מכח זה רק כיון שאני ה'.

אך יש להבין אם שלימות המצוה 'ואהבת לרעך כמוך' לאהוב את השני 'כמוך' כיון שה' ציוה - 'אני ה'' אבל באמת בשכל ורגש אינו מבין זאת, וכי לזה יקרא 'ואהבת לרעך'? אמנם ודאי שלימות המעלה בקיום המצוה היא מכח הנעשה שקדם לנשמע, בלא להשתמש בהבנת השכל, אך מ"מ במצוה שמהותה וענינה היא אהבת הלב, הרי באמת אינו מבין שצריך לאהוב את השני אלא רק אוהב אותו כיון שה' ציוה, הלא בכך נחסרת האהבה?

* אלא הביאור שמכח הציווי 'אני ה'' צריך לפתח אצלו את הרגש לקיום מצוה זו שיעשה אותה מתוך אהבת הזולת, אך צריך לבאר איך באים לידי הכרה זו?

עוד יש להבין, הרי נצטוינו במצוה אהבת ה' - 'ואהבת את ה' אלוקיך', וכיצד? בכל לבבך בשני יצריך, למלא את כל חלל לבנו שהוא מקום הרצונות לייחד אותו לאהבת ה', 'ובכל נפשך' אפילו נוטל את נפשך, ובכל מאודך - בכל ממונך, בלא לשייר לעצמו שום אהבה לדברים אחרים. ומאיך נצטוינו 'ואהבת לרעך כמוך' וכי איך שייך שאדם יאהב שני דברים באהבה שלימה, הלא אהבה אחת היא באה על חשבון חברתה, ואין לב האדם יכול להכיל שתי אהבות גמורות, ואם נצטוינו שכל לבנו יהיה מלא באהבת ה', היכן נמצא מקום בלבנו

לאהבת הרע? ובפשוטו י"ל שאנו אוהבים את הזולת רק כיון שכך ציוונו הבורא, ומאיך אנו אוהבים את ה' ומקיימים מצוותיו, אי"כ אהבת הזולת היא גם נובעת מאהבת ה'. אך שוב יש לשאול אם אדם אוהב את חברו רק כהיכי תמצוי שה' ציוה שזה מביא אותו לאהבת ה', וכי זו אהבת חברו?

נבאר את גודל המדרגה הנדרשת מהאדם במצוה עשה זו ואהבת לרעך כמוך, ואת הדרך איך לפתח אצלו את הרגש בקיום המצוה, ולאור זאת נבין מדוע אין זו סתירה לאהבת ה'.

"זה ספר תולדות אדם"

דרשו חז"ל עה"פ "זה ספר תולדות אדם ביום ברא אלוקים אדם בדמות אלוקים עשה אותו" (בראשית ה"א) (כ"ר כ"ד) "בן עזאי אומר זה ספר תולדות אדם זה כלל גדול בתורה [כלל] הוא היסוד של התורה, כלומר היסוד של התורה זה ספר תולדות אדם, ר"ע אומר (ויקרא יט) ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה שלא תאמר הואיל ונתבזיית יתבוזה חבירי עמי הואיל ונתקללתי יתקלל חבירי עמי, א"ר תנחומא אם עשית כן דע למי אתה מבזה בדמות אלוקים עשה אותו".

חז"ל מנו שלש דעות - בן עזאי: "זה ספר תולדות אדם זה כלל גדול בתורה", כלל פירושו היסוד של התורה, וצ"ב איזה כלל גדול בתורה מוזכר בפסוק "זה ספר תולדות אדם". רבי עקיבא: "ואהבת לרעך כמוך" זה כלל גדול בתורה, וצ"ב השייכות של כלל 'ואהבת לרעך כמוך' ל"זה ספר תולדות אדם". ורבי תנחומא: הדורש את סוף הפסוק בדמות אלוקים עשה את האדם, ומה שייכות דבריו לדברי בן עזאי ור"ע.

שתרגיש את חברך כמוך - כגוף אחד, כמו שיד ימין לא תפגע ביד שמאל, כך תרגיש את חברך כי ימין שלך, ממילא לא ירצה לעשות לחברו כל רע, וגם לא לחשוב בלבו נטירה על חברו.

"בן עזאי אומר (בראשית ה) זה ספר תולדות אדם זה כלל גדול מזה", מהו הכלל הגדול יותר מכללו של ר"ע, הרי כפי שנתבאר 'כלל' הוא היסוד של התורה, ואיזה יסוד מונח בדבריו שהוא כלל יותר גדול מר"ע.

לאור דברי הירושלמי מתוך ההבנה בכללו של ר"ע, נבאר את המחלוקת שהובא בדברי המדרש הנ"ל, בן עזאי: "זה ספר תולדות אדם זה כלל גדול בתורה, רבי עקיבא: "ואהבת לרעך כמוך" זה כלל גדול בתורה, ודעת רבי תנחומא: "בדמות אלוקים עשה את האדם". ונבין לפי"ג גם את דברי הירושלמי שכן עזאי אומר "זה ספר תולדות אדם זה כלל גדול יותר מדברי ר"ע.

* ר"ע אומר "ואהבת לרעך כמוך" זה כלל גדול בתורה, וכפי שנתבאר שצריך להסתכל על חברו כמוך, כמו שיד ימין לא תפגע ביד שמאל כיון שהם גוף אחד, כך חברך הוא כמוך - כגוף אחד.

התורה נתנה לכלל ישראל רק כאשר התהוו לגוף אחד כמו שנאמר "ויחן ישראל כנגד ההר" (לשון יחיד), ודרשו חז"ל "כאיש אחד בלב אחד", אין זה רק תיאור מעלתם שבעת קבלת התורה היו כולם כאיש אחד בלב אחד, אלא בזה שהתורה הדיגישה את צורת עמידתם כנגד ההר, באה ללמדנו כי כל ענין קבלת התורה היתה יכולה להיות רק כיון שהיו כאיש אחד.

המהר"ל מבאר שהתורה לא ניתנה ליחידים לכן לא ניתנה התורה לאבות הק' כיוון שהיו בבחינת יחידים, וכן השבטים לא קיבלו את התורה כיון שהיו יחידים, רק כאשר הגיעו לכלל של שישים ריבוא ישראל או קיבלו את התורה. שישים ריבוא הוא המספר השלם של כלל ישראל, כלומר כלל ישראל ככלל מורכב מיחידה אחת של שישים ריבוא. יש שבעים פנים לתורה כנגד שבעים נפש שירדו למצרים, ויש שישים ריבוא אותיות לתורה כנגד שישים ריבוא ישראל, כל אחד יש לו שורש

באות התורה. והתורה באה לידי שלימות כאשר כולם ביחד קיבלו את התורה. אמנם כל אחד באופן פרטי מבין רק צד אחד של התורה בהתאם לשורש נשמתו, אבל מעלתו רק כשהוא רואה את עצמו כחלק מהכלל, ומה שלומד בתורה ומה שמקיים את מצוות התורה הוא כחלק מהכלל ומשלים את הכלל, כמו שאומרים בלשם יחוד קודם עשיית המצוה "בשם כל ישראל" כי התוצאה מקיום המצוה כאחד מתוך כלל ישראל, מלבד השלימות הפרטית של עושה המצוה, נוסף על כך ע"י קיום המצוה הוא מביא את הכלל לשלימות. עבודת ה' יכולה להתבצע רק אם כולם יחד עובדים את ה' ככלל. זה גם ענין הערבות בקיום המצוות, כלל ישראל הם כשותפים, כל אחד שותף בעבודת ה' עם הכלל, כל שותף דואג לשותפו השני, ולכן ויחן ישראל כנגד ההר כאיש אחד בלב אחד, כלל ישראל הגיעו למדרגה של גוף אחד המורכב משישים ריבוא אברי גוף, זה היה התנאי שהכשיר אותם לקבל את התורה.

קיום המצוות והאיפורים מתוך המבט של "כמוך"

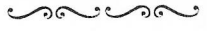
כך צריך להיות המבט בקיום מצוה "ואהבת לרעך כמוך", 'כמוך' הוא כלל ישראל - גוף אחד, על האדם לפתח אצלו את המבט - ומתוך כך יפתח גם את הרגש - של "כמוך", שכל כלל ישראל כגוף אחד לעבודת ה', כל אחד הוא איבר מיוחד בעבודת ה'. ממילא כשאדם מרגיש את עצמו קרוב לחברו כמשפחה אחת גם אם עשו לו עולה, וכי ינקום בבני משפחתו? גם כשהבן מצער את הוריו וכי יקחו ממנו את נקמתם, אמנם הם צריכים לחנך אותו אבל לא כנקמה, אדרבה ההורים מצטערים על כך, הדאגה לבנם עדיפה על כאב הפגיעה בהם, ומדוע? כיון שהם מרגישים כמוך ממש כאיש אחד בלב אחד, וכך מתוך קיום מצוה ואהבת לרעך כמוך לא יעלה על דעתו לנקום בשני, אדרבה יסתכל עליו ממבט של רחמנות עליו". וכך גם אינו נוטר לחברו בלב

כי הוא חש אותו כמוך ממש, איננו מתכבד בקלון חברו אפילו בלבו, כי הוא מרגיש את עצמו כחלק מחברו. כשהכלל ואהבת לרעך כמוך מורש אצלו בכך שרואה את חברו כאבר מאבריו, אינו חושב כלל לנקום את נקמתו, אלא אדרבה דן אותו לכף זכות, אינו מנסה איך לתרץ את מעשיו בדוחק, אלא דן אותו בצורה מוחלטת לכף זכות גם כשכל שיקולי הצדדים נוטים לצד החובה, אבל הוא דן אותו לכף זכות, כפי שהיה דן אחד מבני משפחתו. גם אינו חושב כלל לשנוא את חברו כמו שאינו שונא בני משפחתו.

א"כ אין מצות ואהבת לרעך כו' מפריעה למצות אהבת ה', אדרבה ע"י שאוהב את חברו כשוראה בו שהוא ואני גוף אחד לעבודת ה', א"כ זה עצמו מביא את האדם לאהבת ה'.

לפ"ז נבין מדוע מצות ואהבת לרעך כמוך אין היא סתירה למצות אהבת ה', כפשוטו אדרבא מתוך אהבת הרע נבוא לאהבת ה', ולא רק אהבת רע כהיכי תמצו, שכך ציוה אותנו ה' ומתוך אהבת ה' אנו באים לאהבת רע, אלא אדרבא ככל שאנחנו מפתחים אצלנו יותר את הרגש אל אהבת רע, מתוך המבט על כל מסגרת עבודת ה' של הדור ושל

כל הדורות, כאשר לכל הדורות יש תפקיד אחד בעבודת ה', התפקיד שכל אחד משלים את חברו, מתוך כך נבוא לידי שלימות באהבת ה'.

פרשת קדושים ואהבת לרעך כמוך רמב"ם (פרק טו) ע"ב

הכלל כולו מחובר כאחד, וכשאדם יחיד קודח תחתיו, כשהוא מתרפה מעבודת ה' ונלכד בחטא, זה משפיע על כולם.

ההצלה של כלל ישראל תלויה בשלימות הספינה כולה, ואם יש חור כלשהו בספינה, זה מערער את יציבותה וקיומה של כל הספינה.

חז"ל אומרים זאת כלפי כלל ישראל כולו, אך נדמה כי בישיבה יותר קל להרגיש כך. בישיבה, שהיא מקום קטן יותר, שבו לומדים בצוותא חדא, ודאי צריך לחיות עם הרגשה והכרה כזו, לדעת שהצלחת הרבים תלויה בהצלחת כל יחיד ויחיד. הרוח הכללי נוצר על ידי כל יחיד, ואם מישוהו אחד נחלש הוא מחליש את כל הרבים.

ההצלחה היא הצלחה כללית. כל אחד יכול להצליח ולהגיע למה שהוא צריך להגיע רק על ידי הצלחת הרבים, ואם יש חליה יחידים שנחלשים, הם משפיעים על כל הרבים, ועלולים להציף את כל הספינה. כולם סובלים מזה.

כאשר מכירים בחיבור של כל אחד לשני, ויודעים שההצלחה של האחד תלויה בהצלחת חברו, לא קשה כל כך לאהוב זה את זה כאיש אחד בלב אחד.

הרי אז חוץ מחובת 'ואהבת לרעך כמוך' בשביל השני, יש לאהוב אותו בשביל עצמו, ד"אלס דעם 'יז' דארף זיין ואהבת לרעך כמוך! מתוך הבנה שההצלחה שלו היא טובה בשבילי בדיקו כמו ההצלחה שלי.

הגאון רבי שמעון זצ"ל בהקדמתו לשערי יושר כותב שאדם צריך להגדיל ולהרחיב את ה'אני' שלו, שגם חבריו ומכיריו יהיו נכללים בו וראה מאמר פה - קדושים תהיו.

כשהוא חושב ודואג על עצמו, עליו לראות גם אותם כחלק מעצמו. לדעת שההצלחה שלהם היא הצלחתו הוא. או אז יוכל לקיים מצות ואהבת לרעך כמוך, לחיות עם כולם כאיש אחד בלב אחד.

43 הארת דרך אחריות

ידועים דברי הגר"א, בחידושו לפ"ק דברכות, שתפילת שמונה עשרה נתקנה בלשון רבים, מפני שאנו מבקשים על כלל ישראל. רק ב"אלקי נצור" שאחרי ש"ע מבקש כל יחיד על עצמו. קשה לנו להשלים עם הנחה זו, שכל תפילת ש"ע, שהיא היא התפילה, תהי' על כלל ישראל ולא על צרכינו הפרטיים, הגשמיים והרוחניים. אמנם לפי המתבאר יוצא, שתפילה על כלל ישראל היא תפילה עלי בעצמי, מפני שהיחיד יונק כל חייתו מהכלל. אפילו תפילת "אלקי נצור", שהיא בקשה פרטית, קשורה קשר הדוק בכלל, מפני שהשלימות הפרטית שלי זורצת גורלו של הכלל, הן לטוב הן למוטב.

44 הרוצה בטובת חברו - הקב"ה ירצה בטובתו

ובאמת, איתא בספרים, שהרוצה בטובת חברו לא זו בלבד שאינו מפסיד מכה, אלא אדרבה, בזכות שירצה בטובת חברו הקב"ה ירצה בטובתו.

וכך גם כותב המסילת ישרים, שככל שהאדם מגדיל אהבתו לישראל, ה' מגדיל האהבה אליו.

ודבריהם נרמזים בפסוק: "ואהבת לרעך כמוך" - אם תעשה כן: "אני ה'" - גם אני אוהב אותך וארצה בטובתך, כגמול על כך שאתה רוצה בטובת זולתך.

הג"ח מפרש: "הבוחר בעמו ישראל באהבה" - הקב"ה בוחר בעם ישראל, כאשר הם אוהבים איש את רעהו.

וכפי שדרשו חז"ל "ואלה המשפטים אשר תשים לפנים מה ראשונים מסיני אף אחרונים מסיני", כל תורת הבן אדם לחברו והמצוות השכליות והמשפטים הם מבוטסים על סיני - "אני ה'", והם מובילים ומעלים את האדם לעבודת ה'. אמנם כפי שביארנו את כל המדרגות בואהבת לרעך כמוך, גם אותם שהם רחוקים מהבנת השכל שלנו, ואנו באים לקיים אותם כיון שכך ציוה ה', אבל אנו צריכים לפתח אצלנו את כח הרגש שבדבר, ע"י שנרגיש ונחוש את הגדרת ה"כמוך" - כגוף אחד, כאחד מאברי יד ימין ליד שמאל, ע"י כך נבוא לקיים את המצוה בשלימותה.